

Uupuneita perheitä ja horjuvaa uskoa

Joona Saari
Turun yliopisto

Johanna Hurtig 2013. *Taivaan taimet. Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta*. Tampere, Vastapaino, 336 s.

Lastensuojelusta väitelleen tutkijan, yhteiskuntatieteiden tohtori Johanna Hurtigin *Taivaan taimet* maala lukijan mieleen kuvaa vanhoillislestadiolaislasten arkea ympäröivästä väkivallan ilmapiiristä. Vanhoillislestadiolaisen perhetaustan itse omaava Hurtig avaa tutkimuksessaan vallan osuutta merkityssuhteiden verkossa, jonka säikeet punoutuvat suurperheiden muodostaman yhteisön ympärille. Tutkimus on jaettu selkeästi kolmeen eri osaan, mikä helpottaa kokonaisuuden hahmottamista. Ensimmäisessä osassa Hurtig alustaa tutkimuksensa kertomalla vanhoillislestadiolaisperheiden arjesta ja liikkeen nykyisestä tilasta sekä tutkimuksensa toteuttamisesta.

Nimettömät eivät pysy vaiti

Lestadiolaisliike on murrosvaiheessa, kun kauan piilossa pysyneet väkivaltakokemukset kaivetaan esiin. Väkivaltaa yhteisön sisällä kokeneet uhrin kertovat lapsuudessaan kokemastaan vääryydestä ja ympäristöstä, jossa teot tapahtuivat. Muutoksen sijoittuminen nykyhetkeen liittyy tutkijan mukaan informaatioteknologian kehitykseen, joka on vaikuttanut maailmaan paitsi

globaalilla, myös paikallisemmin yhteisöllisellä tasolla. Pysyviin vanhoillisiin arvoihin nojaavan yhteisön hierarkiarakennetta heiluttaa nyt tiedon vapaampi kulku. Median kautta suuren yleisön tietouteen tulleet hyväksikäyttötapaukset rohkaisivat monet muutkin liikkeen jäsenet avautumaan kokemastaan hyväksikäytöstä. Erityisesti internetin tarjoaman nimettömyyden turvin on väkivallan uhrien ollut helpompaa jakaa oma tarinansa maailmalle. Hurtig käsittelee teoksessaan onnistuneesti myös kertomisen vaikeutta ja vaikenemisen syitä.

Lastensuojelun ja sosiaalityön alalle paikantuvan tutkimuksen tehtävänä on tuottaa tietoa lapsen väkivaltakokemuksesta ja sen käsittelystä uskonnollisen yhteisön kulttuurisessa kontekstissa. Hurtig ottaa tutkimuksellaan osaa myös uskontotieteen, uskontososiologian ja käytännön teologian keskusteluun. 178 eri kertomusta väkivaltakokemuksista toimivat tutkimuksen pääasiallisena lähteenä, lehdistötiedotteiden ja uhrien lähiomaisten antamien tietojen lisäksi. Uhrien kertomuksista tutkijan teokseen valikoimat otteet luovat tutkimukselle tarinanomaista luonnetta ja antavat lukijalle mahdollisuuden hypätä hetkellisesti osaksi haastattelutilanteita. Hurtig kategorisoi yksilöiden kokemukset ja käsittelee niistä koostuvia kokonaisuuksia pääasiassa vallan ja moraalien näkökulmasta. Tutkimuksen toteutusta avataan yksityiskohtaisesti ja varsinkin sen eteen tuomat eettiset haasteet tuodaan selkeästi esiin esimerkkikaaviolla.

Keskusrikospoliisin ottaessa tutkijaan yhteyttä tämä kieltäytyi luovuttamasta tutkimuksensa aineistoa, uhrien yhteystietoja tai tekijöiden nimiä poliisille. Tutkimukseen osallistuvien kanssa luotu vaitiolovelvollisuus oli ratkaisevassa asemassa tämän eettisen ongelman ratkaisussa. Hurtig perustelee jokaisen uhrin voivan itse kertoa poliisille halutessaan omasta menneisyydestään.

Hurtig kertoo myös tienneensä erään seksuaalisen väkivallan tekijän olleen yhteisössä korkeassa asemassa ja suhtautuneen hyvin kriittisesti tutkimukseen sekä Hurtigin tutkijuuteen. Tehty rikos itsessään oli jo lain silmissä vanhentunut. Henkilökohtaisesta kuormituksesta huolimatta tutkija suhtautui informaatioon samalla tavoin kuin muitakin tekijöitä koskevaan tietoon, välttämättä tunnistettavuutta tekstissään. Hurtigin mukaan eettisistä periaatteista ei tutkimuksen teossa voi tinkiä.

Rakenteellinen väkivalta sinetöidään synneillä

Teoksen toisessa osassa Hurtig vastaa kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseensä ja tuo esiin, millaisesta väkivallasta uhrin ja heidän läheisensä kertovat sekä millaisia erityispiirteitä vanhoillislestadiolainen usko ja yhteisöllisyys tuottavat väkivallan muotoihin, kokemuksiin ja kokemusten ratkaisuun. Viimeisessä osassa selviää, mitkä liikkeen opilliset tulkinnat ja sosio-kulttuurisen todellisuuden ulottuvuudet auttavat väkivaltakokemuksen ymmärtämisessä.

Suurin osa koetusta väkivallasta on seksuaalista väkivaltaa, jonka tekijänä on yleensä uhria lähellä oleva ihminen, kuten perheenjäsen, sukulainen tai tuttavaperheen jäsen. Hurtig kertoo

kuinka lapsuus päättyy traumaattisesti seinään, kun lapsi alistetaan väkivallan alaiseksi. Suurperheen vanhempien lapsilleen antama huomio voi jäädä vähäiseksi, jolloin sisarusten sopeutuminen perheen tarkoin säädeltyyn arkeen käy vaikeaksi. Tämänlainen uupumuksen, rajojen ja miehisen vallan ilmapiiri luo tutkijan mukaan väkivallalle mahdollisuuden ilmentyä. Tätä Hurtig kutsuu rakenteelliseksi väkivallaksi. Ehkäisyyn liittyvät säännöt ovat hänen mukaansa tämän vanhoillislestadiolaisperheissä usein vallitsevan väkivallan ilmapiirin taustalla.

Lähimmäisenrakkauteen ja oikeudenmukaisuuteen perustuvat arvot eivät siis riitä turvaamaan yhteisössä kasvavan ihmisen lapsuutta väkivallalta. Lestadiolaisliikkeen sisällä tapahtuneet hyväksikäyttötapaukset pidettiin visusti sisäpiirissä ja uhreja kehoitettiin pitämään asia omana tietonaan. Syytösten pelättiin rikkovan yhteisön sosiaalisten suhteiden luomaa pyhää luottamusta. Uhrin kokivat usein itse tehneensä väärin. Esimerkeistä käy ilmi, kuinka seksuaalisen väkivallan alaiseksi joutunut lapsi ei pyri pääsemään pois tilanteesta tapahtumahetkellä, vaikka tietääkin olevansa vääryyden kohteena. Teon jälkeen uhri syyttää myös itseään, koska antoi hyväksikäytön tapahtua. Häpeän ja synnin käsitteiden avulla lestadiolaisuskoon opetettu lapsi saatiin tehokkaasti vaikenemaan häneen kohdistuneesta väkivallasta.

Eheä kokonaisuus

Tutkimuksen toteutus ja rakenne käytiin läpi hyvin ja osittain jopa oppikirjamaisesti. Alussa osittain raskaaksikin käynyt teksti kevenee tyyliltään, kun Hurtig pääsee käsittelemään ja analysoimaan kokoamaansa aineistoa. Aineiston luoma tarinamainen ote oli tervetullut lisä. Aiheesta toiseen liikutaan sulavasti ja yksittäisten kokemuksien kautta käsitellään isompia kokonaisuuksia, kuten väkivallan eri ilmenemismuotoja. Kaavioita käytetään harkiten ja ne kokoaivat moniin eri alaosiin jaetut aiheet, kokonaiskuvaa selkeyttäen.

Tutkittavan yhteisön erityispiirteet tuotiin esiin hyvin ja lukija saa selkeän kuvan kulttuurisesta ympäristöstä, jossa väkivallan uhrin elivät. Hyvin raskasta, henkilökohtaista ja vakavaa aihetta pohditaan neutraalisti ja asiallisesti, eikä haastattelujen aiheuttamia tunnekuohuja ole päästetty vaikuttamaan tutkimukseen merkittävästi. Teoksen loppuun on liitetty myös tutkimuksessa käytetty haastattelurunko, sekä haastateltaville ennen mahdollisia tapaamisia annettu informaatio.

Tutkimus korostaa yhteiskunnan vastuuta ja väkivaltatyön toimintamalleja, joissa pyritään työskentelemään yksilö- ja perhetasoa laajemmin. Miesvaltainen kulttuuri edistää Hurtigin päätelmien mukaan hyväksikäytön salailua vanhoillislestadiolaisyhteisössä ja on osaltaan syyllinen liikkeen arvoissa tapahtuneisiin väärentymiin. Teos tuo onnistuneesti esiin, kuinka rakastava ja hengellinen koti voi myös toimia kulissina, jonka avulla riistetty lapsuus ja turvattomuus koteloidaan tehokkaasti piiloon yhteiskunnan turvaverkolta.